

НАПРЯМ 10. СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА ШЛЯХУ ДО СТВОРЕННЯ ВИЩОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ

Продан І. О.
адвокат
м. Київ, Україна

Системна криза в політиці, економіці та інших суспільних сферах стала наслідком багатьох факторів, серед яких одне з чільних місць слід відвести корупціогенності. Даний фактор формувався в умовах безсистемної і недостатньо ефективної антикорупційної політики, недосконалого спорадичного законодавства та відсутності дієвих комплексних державних заходів щодо подолання таких кримінальних проявів. Масштабність корупції змусила державотворчі чинники перейти до політики подолання цих проявів, що на кожному історичному етапі формування антикорупційної політики мало свої закономірності. Узагальнення цих процесів є важливим і актуальним напрямом сучасних науково-теоретичних і прикладних досліджень в умовах пошуку політико-правових підходів подолання корупції в сучасних умовах державотворення України.

Слід зауважити, що серед науковців існують різні підходи до класифікації етапів становлення та розвитку антикорупційного законодавства України. Приміром, А. Кладченко виділяє наступні етапи: 1. Доконституційний етап становлення антикорупційного законодавства України (1991–1996 рр.). 2. Конституційний етап становлення антикорупційного законодавства України (1996–2004 рр.). 3. Реформаційний (сучасний) етап еволюції антикорупційного законодавства (2005 р. – по даний час) [1].

Інший підхід запропонований О. Горганом, зокрема: 1) перший період (1991 р. – перша пол. 1994 р.); 2) другий період – «лобова атака» на корупцію (друге півріччя 1994–1995 рр.); 3) третій період – координація зусиль проти корупції (1995–2000 рр.); 4) четвертий період – псевдо-протидія корупції (2001–2005 рр.); 5) п'ятий період – значна активізація боротьби з корупцією (2005–2010 рр.); 6) шостий період (2010–2014 рр.) –

масове поширення корупції та імітація антикорупційних реформ; 7) сьомий період (з лютого 2014 р.) [2, с. 277–280].

Можна погодитися з Р. Половинкіною, котра у своїх дослідженнях, виділила такі етапи: 1. Загальний (пострадянський, 1991–1995 рр.) 2. Спеціальний (1995–2006 рр.) 3. імпліmentaції норм міжнародного права (2006–2014 рр.). 4. Сучасний (інституційний, 2014 р. – по даний час). Аналізуючи запропоновані етапи, бачимо, що з початку 1990 рр. уряд України вживав заходи з розроблення стратегії подолання корупції, проте антикорупційне законодавство проголошувало декларативні гасла і передбачало за них санкції, але вони не могли бути заходом стимулювання вчинення злочинів потенційними корупціонерами [3]. Прийнятим Законом України «Про боротьбу з корупцією» від 16.11.1995 р. вперше на законодавчому рівні закріплено визначення «корупції». У 2006 р. до ВРУ було подано пакет законопроектів, котрий включав в себе законодавчі зміни щодо ратифікації міжнародних антикорупційних актів. Завдяки цьому процесу прийнято Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 01.07. 2011 р.

У 2014 році було запроваджено антикорупційну політику – це комплекс правових, економічних, освітніх, виховних, організаційних та інших заходів, спрямованих на створення системи запобігання та протидії корупції і усунення причин її виникнення. Головною метою цієї політики є зниження рівня корупції та забезпечення законних інтересів громадян та суспільства від її негативних наслідків [4, с. 22–27].

Слід зазначити, що одним з ключових нормативно-правових актів на сучасному етапі формування антикорупційної політики став Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні на 2014–2017 рр.». Вперше такий документ був прийнятий у вигляді Закону.

Окремо слід звернути увагу на створення Вищого антикорупційного суду України (далі – ВАКС), завданням якого є здійснення правосуддя, з метою захисту особи, суспільства та держави від корупційних і пов'язаних із ними злочинів та судового контролю за досудовим розслідуванням цих злочинів.

Проте, хоча, в період з 1991 року по 2014 рік і робилися спроби створення дієвого державного механізму, який би зміг подолати явище корупції, однак, фактично в Україні була відсутня ефективна антикорупційна стратегія, яка б стала для керівництва держави пріоритетним вектором розвитку.

Якщо говорити про формування антикорупційної політики як передумови створення ВАКС, то доцільно виокремити етапи, охоплені періодом 2014–2022 рр., адже саме 2014 рік став відправною точкою в процесі формування нової антикорупційної державної

ідеології. Події Революції Гідності та подальша війна засвідчили повний провал та беспорядність антикорупційної політики держави, котра формувалася протягом 1991–2014 рр. Гострота проблеми та її актуальність стали поштовхом для формування нових засад антикорупційної діяльності.

Так, вищевказаний період слід поділити на такі етапи:

1) 2014–2017 рр. – прийнято низку антикорупційних законів, створення органів влади у сфері запобігання корупції. Характерною особливістю даного етапу є врахування міжнародних рекомендацій, при розробці та впровадженні антикорупційних заходів в Україні. Поряд з цим, такі важливі кроки у сфері запобігання корупції були зроблені під тиском міжнародних партнерів та в якості виконання обов'язкових для України умов для отримання безвізового режиму з ЄС або для отримання кредиту від МВФ.

2) 2017–2020 рр. – з 2017 року в Україні фактично був відсутній спеціальний стратегічний акт антикорупційної спрямованості. Антикорупційна стратегія на 2018–2020 рр. зазнала провалу, оскільки строки реалізації стратегії були пропущені. Створено Вищий антикорупційний суд. 3) 2020 р. – дотепер – розвиток системи органів державної влади в боротьбі з корупцією. Забезпечення належного функціонування та ефективності ВАКС. Схвалено проект Антикорупційної стратегії на 2020–2024 рр.

Таким чином, формування законодавчої бази, шляхом вдосконалення вже існуючих положень законодавства, усунення колізій та двозначного тлумачення норм права, імплементація міжнародного законодавства – це лише перший крок у створенні дієвого механізму антикорупційної політики, вирішальним аспектами все ж таки є наявність політичної волі для боротьби з корупцією, створення необхідних умов щодо ефективної реалізації антикорупційного законодавства та дієвість органів державної влади.

Запорукою ефективності діяльності ВАКС, як невід'ємної складової антикорупційної політики України є формування компетентного суддівського корпусу, налаштування належної адміністративної організаційної структури, тісна комунікація з громадськістю та взаємодія з міжнародними партнерами, що забезпечить ефективний та стабільний розгляд корупційних справ.

Література:

1. Кладченко А. Становлення та розвиток сучасного антикорупційного законодавства України: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... к.ю.н. Івано-Франківськ, 2018. 16 с.

2. Горган О. Історичні аспекти боротьби з корупцією в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. № 2. С. 277–280.
3. Гаман П. Антикорупційна державна політика: проблеми та перспективи розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 10. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2018_10_3
4. Половинкіна Р. Етапізація та періодизація антикорупційного законодавства в Україні. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2019. № 3(65). С. 22–27.